

ПСИХОДИДАКТИКА ЯК ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ СУБ'ЄКТІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Доротюк Валентина,
кандидат психологічних наук,
старший науковий співробітник,
завідувач відділу профільного навчання,
Інститут педагогіки НАПН України,
osvita.apn@gmail.com
м. Київ, Україна

Ключові слова: психодидактика, інтереси, здібності, освіта, корегування.

Останнім часом актуалізовано дослідження в галузі психодидактики, що сприяє побудові освітнього процесу як єдиної динамічної системи, враховуючи властивості кожного елемента в процесі дії. Психодидактика синтезує здобутки психології й дидактики. У контексті реалізації компетентісно орієнтованого навчання важливо актуалізувати дослідження означеної проблеми Джона Равена.

Дж. Равен виставляє головну умову його реалізації : «Вчителям украй необхідно мати засоби виявлення інтересів та здібностей учнів, щоб ефективно використовувати навчальні програми» [1]. Психодидактика успішно вирішує це питання, оскільки включає в освітній процес усіх його суб'єктів – учнів, вчителів, батьків, керівників. До кола психодидактичних проблем належать також зміст, форми і методи навчання та виховання. За результатами ми отримуємо систему, що повинна продукувати всередині та навколо себе розвивальне освітнє середовище.

Засновником психодидактики (хоча термін з'явився у 60-х роках) вважається Адольф Дистервег (1790–1866 р.р.) – німецький педагог, вчитель фізики та математики, потім директор учительської семінарії, у 1848 р. був обраний головою створеного ним «Загального німецького учительського союзу». Він написав багато педагогічних робіт, але найважливішою, на наш погляд, є «Посібник для освіти німецьких учителів».[2]

А. Дистервег сформулював правила навчання для вчителів, які перегукуються з сучасними ключовими компетентностями і корелюються з психологічними засадами, наприклад: «Заставляй учня правильно усно викладати навчальний матеріал. Слідкуй завжди за гарною вимовою, чітким наголосом та ясною і логічною побудовою мови» – принцип Дистервега є близьким до вільного володіння державною мовою –

ключовою компетентністю, що має такий зміст – вміння усно і письмово висловлювати свої думки, почуття, чітко та аргументовано пояснювати факти. Дослідник розглядав зміст з позицій природовідповідності й культуровідповідності, а також громадянського й національного компонентів. Означені вимоги відповідають завданням формування загальнокультурної компетентності.

Необхідність вільно спілкуватися грецькою, латинською і французькою мовами у принципах навчання Дистервега відповідає ключовій компетентності здатності спілкування рідною та іноземними мовами. Взагалі Дистервег сформував 13 правил навчання, що відносяться до учнівських вмінь, чи то компетентностей; 12 правил стосовно навчального матеріалу, тобто до змісту та методики; 3 правила у відповідності навчання до зовнішніх умов, часу, місця та положення – на сучасному етапі це освітнє середовище; і 4 правила навчання, що відносяться до вчителів, що можна назвати вимогами до особистості вчителя. Такі, наприклад, як «Навчай енергійно!», «Викладай цікаво!» - корелюють з психічним здоров'ям учителя та відсутністю професійного вигорання, чим рясніє сучасна освіта.

Головний принцип навчання у Дистервега звучить так: «спонукай вихованців до самодіяльного дослідження істини» та «збуджуй пізнавальні задатки вихованця, щоб вони розвивались в засвоєнні і в пошуках істини». Цей принцип співзвучний з рекомендаціями Джона Равена та Закону про освіту України.

А. Дистервег формує правила ефективного навчання, що базуються на психологічних знаннях:

1. Навчання повинно бути узгоджене з людською природою і законами її розвитку Це - головний і найвищий закон навчання.

2. Починай навчання, виходячи з рівня розвитку учня. Без знання рівня розвитку учня неможливе його вірне навчання.

Фактично, ці правила, точніше їх виконання, мають спиратися на психологічні методи для успішного вирішення педагогічних завдань. Це й стало передумовою виникнення психодидактики як інтегративної галузі науки на стику педагогіки і психології.

Психодидактика (за визначенням О. Савенкова) – це інтегративна галузь наукового знання, що вивчає психологічні механізми і закономірності засвоєння індивідумом соціально-культурного досвіду в освітньому середовищі. Термін «психодидактика» вказує на те, що йдеться про галузь знання, що інтегрує відомості, які здобуваються психологією та теорією навчання.[3]

Психодидактика включає визначення психологічних особливостей суб'єктів освітнього процесу, формування змісту освіти та створення організаційно-педагогічних умов, освітнього середовища, мотиваційних концепцій, розроблення педагогічного інструментарію, динамічного контролю якості навчання і виховання з метою своєчасного корегування для забезпечення ефективної роботи освітніх середніх закладів. Психодидактика забезпечує цілісність освітнього процесу в контексті компетентісно орієнтованого навчання.

Література

1. Равен Джон. Педагогічне тестування. Москва, 2001. 142 с.
2. Дістервег Адольф. Вибрані педагогічні твори. Москва, 1956. 203 с.
3. Савенков А.И. Психодидактика. Москва, 2012. 360 с.

ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО СЕРЕДОВИЩА В УМОВАХ КОМПЕТЕНТІСНО ОРІЄНТОВАНОЇ ОСВІТИ

Доротюк Ольга,
науковий співробітник
відділу профільного навчання,
Інститут педагогіки НАПН України,
olga.dorotyuk@gmail.com
Київ, Україна

Ключові слова: освітнє середовище, освітній простір, навчально-виховне середовище, навчання, виховання.

Ідея формування освітнього середовища як умови навчання, виховання школярів має об'єктивну обумовленість у компетентісно орієнтованій освіті. Аналіз стану педагогічної практики і психолого-педагогічної літератури свідчить про наявні протиріччя, що виникають між: соціальним замовленням на випускника і традиційними способами організації освітнього процесу, орієнтованого на «середнього» учня; усвідомлення педагогами важливості створення ефективного навчально-виховного середовища і недостатнім рівнем педагогічного забезпечення організації цього процесу в умовах школи.

Отже, назріла проблема створення сприятливого розвивального, навчально-виховного середовища, в якому можуть забезпечуватися належні умови для розвитку дитини її інтересів та здібностей. Поняття «середовище» відображає залежність та взаємозв'язок умов, що забезпечують розвиток людини, її взаємодію з оточенням. Середовище – це не просто соціальна статична одиниця, це складна система, що